

Verslag Studiedag

Taal en identiteit in de Rand

Op **vrijdag 30 januari** ging in **GC De Zandloper** in Wemmel een studiedag door naar aanleiding van de publicatie van de eerste taalbarometer voor de Vlaamse Rand. Vooraleer de onderzoeker/auteur Prof. Dr. **Rudi Janssens** de resultaten voorstelde, werd een openingswoord uitgesproken door Prof. Dr. **Machteld De Metsenaere**, directeur van onderzoekscentrum BRIO, dat de studieopdracht uitvoerde en duidde **Jan De Bock**, hoofd van het Team Vlaamse Rand van de Vlaamse overheid en een van de opdrachtgevers voor het onderzoek, het belang van deze studie voor het beleid.

Openingswoord

Prof. Dr. **Machteld De Metsenaere** bedankte de opdrachtgevers van dit wetenschappelijk onderzoeksproject, met name de Vlaamse overheid, **Coördinatie Vlaamse Rand**, de huidige en vorige Vlaamse minister bevoegd voor de Vlaamse Rand, respectievelijk **Ben Weyts** en **Geert Bourgeois** en de **Provincie Vlaams-Brabant** en ook **vzw 'de Rand'**, dat de organisatie van deze studiedag mee mogelijk maakte.

Machteld De Metsenaere schetste vervolgens de methodiek van het onderzoek naar taalgebruik en taalverschuivingen en plaatste de resultaten in **historisch perspectief**. De talentellingen werden in 1961 om meerdere redenen bij wet verboden, maar sindsdien zijn er geen accurate gegevens meer over de taalsituatie in de gemeenten. Met de BRIO-taalbarometer ontwikkelde Rudi Janssens een wetenschappelijk onderzoeksinstrument dat een representatief en genuanceerd beeld geeft van het zeer rijke taallandschap in deze gemeenten. Eerder werd een dergelijke taalmonitoring ook voor de Brusselse gemeenten uitgevoerd. De resultaten voor de Rand liggen deels in de lijn van die in Brussel. Zo blijkt een groter wordende groep bewoners **meertalig**. 1/3de van de ondervraagden geeft aan beide talen goed te beheersen. Wordt een poging gedaan om de huidige taalsituatie, zoals die blijkt uit deze taalbarometer, te vergelijken met de resultaten van de laatste talentelling uit 1947, dan zien we dat in deze gemeenten toen slechts een verwaarloosbaar aantal bewoners het Frans als thuistaal gebruikte, maar er wel een significante groep de beide landstalen machtig was. Intussen blijkt het Frans de meest gekende taal geworden te zijn. Het Nederlands blijft wel de meest gebruikte thuistaal. Een belangrijk verschil met 1947 is de sterk toegenomen **taaldiversiteit**. Naast het Frans werd een groot aantal andere thuishalen en talencombinaties waargenomen door de **internationalisering** van het Brussels Gewest en de uitstraling daarvan op de gemeenten in de Rand. De term 'verfransing' is dus zeker niet meer toepasselijk, beter wordt gesproken van de 'ontnederlandsing' of internationalisering van deze gemeenten.

Over het belang van de studie voor het beleid

Jan De Bock gaf aan dat er al langere tijd plannen waren voor een uitgebreide studie naar taalgebruik. Twee jaar geleden werd de opdracht toegekend aan BRIO. De Vlaamse Rand is geen officieel afgebakend gebied, maar door de **grootstedelijke druk** die deze 19 gemeenten rond Brussel ondervinden, wordt wel een **aangepast beleid** gevoerd. Voor de goede orde: dat beleid is niet tegen Brussel gericht. Zoals ook recent de provinciegouverneur in RandKrant verklaarde, is een wisselwerking aangewezen en

noodzakelijk. Het Randbeleid heeft vele facetten – hier wordt enkel gefocust op taal. Het wordt ook gevoerd door meerdere overheden samen: naast de Vlaamse overheid en de provincie, zijn er de gemeenten zelf, de verenigingen en de agentschappen, o.a. vzw 'de Rand'. Het **Randbeleid** kan worden omschreven als een positief en gastvrij beleid, waarbij het groene karakter van de regio in de verf wordt gezet, dat er op gericht is dat iedereen zich hier 'thuis' voelt en kan deelnemen aan het rijke lokale sociale leven. Dat impliceert dat iedereen de mogelijkheid wordt geboden om de taal te leren, om elkaar te kunnen verstaan. Taalondersteuning, taalpromotie en taalstimulans blijven daarbij basisopdrachten, zeker gezien de toegenomen grootstedelijke druk en internationalisering, zoals zopas nog bleek uit de resultaten van de bevolkingsprojecties van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Hoe kan worden nagegaan of het beleid 'werkt'? Hoe staat de bevolking tegenover het beleid? De vele vragen vanuit het beleid leidden ertoe dat de noodzaak werd aanvoeld om een instrument te ontwikkelen dat een beeld geeft van het taallandschap en dat ook verklaringen zoekt voor taalverschuivingen en de band met identiteit. Vandaar dus de opdracht voor deze taalbarometer, die als een nulmeting kan worden beschouwd voor het beleid en voor vervolgonderzoek.

Voorstelling van de onderzoeksresultaten

Prof. Dr. **Rudi Janssens** stelde vervolgens de voornaamste resultaten voor via een powerpointpresentatie (te downloaden van deze website).

Panelgesprek

Moderator van het panelgesprek is Prof. Dr. **Dimokritos Kavadias**, de nieuwe directeur van BRIO. Uit de presentatie van Rudi Janssens blijkt dat het taalgebruik in de Rand door meerdere dimensies wordt gekenmerkt en deze moeilijk als een 'eenvoudige diversiteit' kan worden omschreven. Zo'n **78 talen** werden opgetekend, wat wijst op een '**super'-diversiteit**. De situatie is de laatste decennia sterk gewijzigd, wat spanningen oplevert en de actoren op het terrein tot **aanpassingen** noopt. De **spanningen** leveren echter ook **opportuniteiten** op. Aan de panelleden wordt gevraagd om zichzelf en hun werking kort voor te stellen. Ze kregen vooraf de gelegenheid om de studie in te kijken en Dimokritos legt hen dan ook de vraag voor of de resultaten voor hen een verrassing waren of dat zij zich er in herkennen.

Virginie Ravinet is **OKAN**-leerkracht in de Stedelijke Basisschool **De Groene Planeet** in Houtem (Vilvoorde). De resultaten komen voor haar als geen verrassing. Zij werkt met kinderen onder 12, terwijl in de studie volwassenen naar hun taalgebruik werden ondervraagd, maar er zijn zeker parallellen. Als leerkracht ziet zij het als haar taak om een sociale en emotionele band met de kinderen te leggen en er zijn ook verplichtingen t.o.v. de ouders. Die contacten getuigen inderdaad van de toenemende internationalisering zoals ook uit de resultaten van de studie blijkt – resultaten waar tegenover bij haar een **dubbel gevoel** bestaat.

Volgens **Han Vloeberghs** van de Unie van Zelfstandige Ondernemers (**UNIZO**) is de studie zeker herkenbaar. Behalve tot zelfstandigen, richt UNIZO zich ook tot **handelaars**, dus ook winkeliers en KMO-bedrijven en daarbij worden verschillende initiatieven ontplooid i.v.m. het gebruik van het Nederlands, vaak in samenwerking met de Brusselse afdeling. Voor UNIZO is de kennis van het Nederlands voor anderstaligen erg belangrijk en die dient zo veel mogelijk gestimuleerd te worden via het onderwijs, cursussen NT2, zelfs nog meer dan vandaag het geval is. Drempels om Nederlands te leren, dienen te worden weggewerkt en dat doen zij zelf ook door in bedrijven cursussen te organiseren, projecten op te zetten i.s.m.

lokale handelszaken, enz. Daarnaast blijven ze het belangrijk vinden dat ook Vlamingen meerdere talen kunnen spreken, omdat dat hun **positie op de arbeidsmarkt** versterkt. Daarbij wordt er wel steeds van uit gegaan dat ondernemers en handelaars zelf moeten kunnen beslissen wat het best is voor hen en de stimuli worden voorgesteld als een **positief verhaal**.

Manu Louage is coördinator bij het **Huis van het Nederlands** en voor haar zijn vele zaken uit de studie zeer herkenbaar. Ook zij hebben te maken met de uitgebreide migraties, waarbij de instroom vanuit Brussel vooral Franstaligen oplevert, maar ook anderstaligen. De laatste tijd wordt vastgesteld dat deze groepen al **enige kennis van het Nederlands** vertonen. Dat is een recente evolutie, waaruit blijkt dat deze mensen ook in Brussel al kennis maakten met NT2 en/of de noodzaak van het leren van de taal van de regio aanvoelen. De meest voorkomende taal bij de intakegesprekken van cursisten Nederlands in het Huis van het Nederlands is het Frans, met uitzondering van de residentiële gemeenten, waar het Engels meer wordt gebruikt bij de eerste contacten met de anderstalige cursisten. Het beeld dat in de media vaak voorkomt, nl. dat anderstaligen in de Rand door allerlei maatregelen worden verplicht om Nederlands te leren, blijkt uit de taalbarometerstudie anders te zijn. In de meeste gevallen (80%) is sprake van een **vrijwillige stap** naar het aanleren van de taal. Dat is een evolutie die ook door hen wordt opgemerkt.

Jo Van Vaerenbergh schetst de werking van **PRIC**, het Provinciaal IntegratieCentrum. **PRIC ondersteunt de lokale besturen** in het omgaan met een veranderende samenleving. Hij bevestigt dat de tendensen die in de studie naar voren komen, ook door PRIC worden aangevoeld. De 'super'-diversiteit zorgt voor vele nieuwe bijkomende uitdagingen. In de Rand waren, net als in Brussel, al altijd vele verschillende gemeenschappen aanwezig en was niet echt sprake van homogene heersende minderheden. Hoe in dat geval inzetten op **netwerking** en zoeken naar **contacten/aanspreekpunten** bij het ontbreken van netwerken bij anderstalige groepen? De bedoeling is om alle inwoners te kunnen betrekken bij het lokale sociale weefsel, maar dat verloopt makkelijker als contact kan worden gelegd met aanspreekpartners. In de werking worden de lokale clusters van gemeenten, die Rudi Janssens voorstelde, herkend maar volgens Jo Van Vaerenbergh zijn er **intern** zeer grote **verschillen**. Wordt Asse bijvoorbeeld vergeleken met Zellik: dan blijken bepaalde wijken andere werelden ten opzichte van andere wijken. Naast de grote onderlinge diversiteit, is er nog een element van belang en dat is de **snelheid** waarmee de **ontwikkelingen** zich voordoen. Dat zorgt voor een grote druk op de lokale samenleving. De lokale beleidsplannen worden om de 6 jaar opgemaakt, maar intussen kan de situatie al sterk gewijzigd zijn. Met PRIC wordt getracht om de lokale actoren te ondersteunen, maar dat dient te gebeuren met weinig middelen en daardoor kan niet worden ingespeeld op alle noden.

Eddy Frans, directeur van **vzw 'de Rand'** zegt niet echt verbaasd te zijn van de resultaten, maar **schrok** wel toen de eerste conclusies werden bekend gemaakt. Het Frans bleek immers de meest **gekende** taal in de Rand. De precieze betekenis van deze vaststelling werd door de onderzoeker dan wel omstandig geduid, maar voor een organisatie die van taalbeleid en taalpromotie en ondersteuning van het Nederlandstalige karakter een prioriteit maakt in haar werking, was dat toch schrikken. Het ging inderdaad om de meest gekende taal, terwijl de meest **gebruikte** taal en **thuis taal** toch het Nederlands bleek. Het tegendeel zou sterk verbazen. Verder werd in de resultaten gezocht naar bevestiging in de manier waarop door vzw 'de Rand' wordt gewerkt, naar uitdagingen op het terrein en naar evoluties die enige bezorgdheid wegdragen.

Op de eerste vraag, kan volgens Eddy Frans bevestigend worden geantwoord. Uit de studie blijkt dat **taalpromotie, informeel en positief leren** zeker vruchten afwerpt en dus op de ingeslagen weg kan worden verder gegaan.

Wat de uitdagingen betreft, blijkt **snellheid van de evoluties en veranderingen** een belangrijke factor, waardoor het lijkt of **telkens opnieuw** moet worden gestart. Wat ook frappeerde was de koppeling van de formele en informele druk in de grafiek met de vijfhoek. In informele contacten blijkt het Nederlands meer gebruikt te worden dan verwacht, ondanks de kennis ervan. Daaruit kan zeker moed worden geput. Maar daarnaast blijkt het gebruik van de taal nog sterker in **formele situaties**, waaruit toch kan worden geconcludeerd dat de formele aanpak/ met duidelijke afspraken, werkt en dat kader dient te blijven bestaan. M.a.w. zowel de formele als informele benadering is belangrijk.

Welke elementen uit de studie zorgen voor **bezorgdheid**?, vraagt Eddy Frans zich ten slotte af. Zo'n **2/3de van de Franstalige** thuistaalgebruikers stuurt de kinderen naar het **Franstalig onderwijs in Brussel** en niet naar Nederlandstalige scholen. Kan daaruit worden besloten dat zij zich niet bereid voelen de keuze te maken die hen zelf en hun kinderen mogelijkheden tot integratie in de lokale gemeenschap biedt? De keuze dient bovendien gesitueerd te worden tegen de achtergrond van een toch zeer kwaliteitsvol Nederlandstalig onderwijs. Tegelijk is het nodig hier voorzichtig te zijn met pleidooien voor nog meer anderstaligen in het Nederlandstalig onderwijs, als daar niet voldoende ondersteunende middelen tegenover staan.

De **moderator** knoopt aan bij dit gegeven en legt het voor aan de onderwijsexpert in het panel. Als **2/3de** van de Franstalige inwoners kiest voor Franse scholen, dan komt **1/3de** terecht in het Nederlandstalig onderwijs. De groep anderstaligen is echter zeer divers. Hoe wordt dat opgevangen? Zijn de grote verschillen tussen de anderstalige instroom merkbaar? Er zijn de kansrijken, die eerder terecht komen in de eigen scholen (Europese en internationale) en de kansarmen, die in de 'gewone' scholen aankomen en waarvan een deel wordt opgevangen in de OKAN-klasjes.

Virginie Ravinet beaamt dat bij hen inderdaad anderstalige nieuwkomers worden opgevangen en dat in toenemende mate sprake is van **extreme kansarmoede** en vluchtelingen. Daarom is de begeleiding van de ouders zo belangrijk. Net deze groep is zich vaak meer bewust van de kansen die hier worden geboden. Met de school wordt ingezet op 'welbevinden'. Als de leerlingen en hun ouders zich goed voelen in de school, wordt de betrokkenheid groter en stijgt de participatie. Dat 'zich thuis voelen' is een belangrijke missie voor de school.

Er wordt aangesloten bij de spreker van PRIC. Waar de school gelegen is, is van groot belang voor de aard van de instroom. Binnen Vilvoorde bijvoorbeeld is die geheel verschillend in een schoolje als dat in Houtem dan in Koningslo. De drijfveren van kansarmen zijn anders. De grote meerderheid van de niet-Nederlandstaligen in De Groene Planeet is anderstalig. De Franstaligen vormen 23% van de groep.

Dimokritos Kavadias: Er is dus sprake van verkleuring en diversiteit. Zorgt dat voor meer druk?

Virginie Ravinet: Dat vergt vooral veel **flexibiliteit**, ook op het vlak van taalbeleid. Realisme is hier belangrijk, want blijven volharden in waarden, vergroot de kloof.

Dimokritos Kavadias: Hoe is de situatie bij de zelfstandigen? Is er daar sprake van een taalbeleid?

Han Vloeberghs: UNIZO werkt daartoe samen met andere organisaties, o.a. met vzw 'de Rand' en met de Brusselse afdeling. Een van de activiteiten van UNIZO is het invullen van informatie in de kruispuntbank. Aanvragen uit de Rand komen vaak in de Brusselse afdeling terecht. Een initiatief dat UNIZO in de Rand opzette is dat om **cursisten** Nederlands aan te moedigen om hun lessen in de praktijk om te zetten in de winkels. Tegelijk worden Nederlandstalige **handelaars gesensibiliseerd** om minder snel de taalswitch te maken. Het gaat om een **positief** project dat zowel voor meer bewustwording zorgt als de cursisten **oefenkansen** geeft.

Dimokritos Kavadias was recent op bezoek in een school voor anderstaligen in de V.S. Daar zetten scholen netwerken op om de vreemde thuistaal te leren, in dit geval was dat Turks voor Amerikanen, met de bedoeling om de handel met Turkije te stimuleren. Hoe is de visie hier op dergelijke initiatieven? Anderstaligen worden aangemoedigd om Nederlands te leren en te oefenen, maar zijn er initiatieven om Nederlandstalige ondernemers aan te zetten om hun blik op het buitenland te richten?

Han Vloeberghs: In het verleden waren er wel concrete initiatieven, maar het **onderwijs** speelt hier toch de voornaamste rol. Daarom pleiten wij ook voor ondersteuning van het taalonderwijs. Twee- en meertaligheid is een belangrijke troef en in het algemeen is een pragmatische houding aangewezen. De **meertaligheid** van de Rand is een grote **economische troef**.

Dimokritos Kavadias richt de vraag naar Manu Louage van het Huis van het Nederlands. *"Jullie vormen de voorste linie, zijn als het ware de zintuigen voor de mensen die van elders binnen komen. Hoe zien jullie de evolutie kansrijk/kansarm? En wordt het aanbod daarop afgestemd?"*

Manu Louage geeft aan dat het Huis van het Nederlands nog een vrij jonge instelling is - dit jaar wordt het 10-jarige bestaan gevierd - en dus nog geen evaluaties over lange termijn kunnen worden verwacht. Bovendien was de organisatie bij de start minder bekend en schreven vele anderstaligen zich toen nog via de lokale CVO's in. Intussen vinden velen de weg rechtstreeks naar het Huis van het Nederlands. Sindsdien is de doelgroep sterk gegroeid, alsook de diversiteit. Vele cursisten worden doorgestuurd door het OCMW en inburgering. De groep is zeer verscheiden en dat geeft een zeer **diverse vraag**. Er wordt getracht om het **aanbod** zo veel mogelijk **af te stemmen**. Bepaalde gemeenten kennen bijvoorbeeld veel instroom vanuit het Oostblok. Het gaat dan om mensen die in de bouwsector actief zijn en moeilijke werkuren hebben. Om in te spelen op hun agenda, werd het aanbod **weekendcursussen** aangepast. Dat geldt ook voor mensen die in ploegenarbeid werken. Er is veel samenwerking met de VDAB, vooral in de tewerkstellingsgemeenten. Zoals al gezegd, vinden de veranderingen snel plaats en met een grote intensiteit. Een andere evolutie die daarmee gepaard gaat, is een verhoogd inzetten op het **ALFA-aanbod**. Cursisten krijgen tegelijk met de lessen Nederlands hun eerste lessen schrijven en lezen.

Dimokritos Kavadias ziet hier parallellen met de werking van PRIC. Klopt dat?

Jo Van Vaerenbergh: Dat is inderdaad het geval. Binnen 6 maand maken PRIC en het Huis van het Nederlands dan ook deel uit van dezelfde organisatie. De bedoeling is om samen met de gemeentelijke partners en met steun van de Vlaamse overheid en de provincie de **lokale actoren te ondersteunen**. Twaalf jaar geleden was er 1 integratiedienst. Intussen zijn er 11 in wat de Rand wordt genoemd en nog 3 in de zogenaamde 'brede' Rand. Op dit moment zijn er 7 bijkomende aanvragen, wat wil zeggen dat in de nabije toekomst in zowat

alle gemeenten een **lokaal integratiebeleid** zal bestaan. In de regio zijn geen centrumsteden. Er wordt gedrukt op de samenwerking tussen alle actoren (scholen, gemeenten, vzw 'de Rand', het Huis van het Nederlands, ...) die elkaar gevonden hebben en inzetten op een integrale werking naar ondersteunende organisaties en naar de doelgroepen. Daarbij is dus sprake van 'super'-diversiteit van de instroom. Zoals gezegd, zorgt dat voor de vraag met wie contact kan worden gelegd. Hoe kunnen deze mensen worden bereikt? Door het ontbreken van bestaande netwerken, werd een nieuwe **methodiek** ontwikkeld. Mensen uit de **doelgroepen** zelf worden **opgeleid** om de onthaal-/intake-gesprekken te voeren met nieuwkomers. We kunnen vaststellen dat 70% van de nieuwkomers op die manier de weg naar het Huis van het Nederlands vindt. Deze methode is dus zeer effectief, maar ook tijdsintensief.

Dimokritos Kavadias richt zich tot Eddy Frans en vraagt hoe vzw 'de Rand' het verder blijven inzetten op de formele zowel als op de informele stimuli ziet en dan in het bijzonder naar 'the elephant in the room' toe, m.a.w. de faciliteitengemeenten. Op het eerste zicht blijkt de situatie er niet zo dramatisch op basis van de cijfers.

Eddy Frans wijst op de lange aanwezigheid van vzw 'de Rand' in de **zes gemeenten met taalfaciliteiten** en de zeer specifieke afstemming op de noden daar. Dit is geen nieuw verhaal. De Vlaamse overheid investeert hier al langer in. Voornamelijk via vzw 'de Rand' wordt er voor gezorgd dat in deze gemeenten een **lokaal socio-cultureel aanbod** bestaat zoals dat door de Vlaamse gemeenschap in haar beleid op het vlak van cultuur, sport en jeugd wordt uitgestippeld. Dat blijft vandaag nog steeds een uitdaging en vzw 'de Rand' zet daar primordiaal op in. Dat is dus al een hele tijd zo, van bij het ontstaan in 1996, maar ook vroeger, bij de oprichting van de **gemeenschapscentra** in deze gemeenten werd daar op ingespeeld. Intussen worden deze gemeenschapscentra niet langer beschouwd als puur 'Vlaamse huizen', maar gaat de werking een stuk verder en is ze gericht op de gehele lokale leefgemeenschap. Het aanbod is dus gericht op alle inwoners en dat vanuit een houding die vertrekt van het **Nederlands als omgangstaal**.

Er deed zich onder invloed van de veranderende samenleving een hertekening voor van het integratiebeleid door de oprichting van een agentschap dat de taak heeft de taalpromotie nu voor heel Vlaanderen te organiseren. vzw 'de Rand' deed dat al langer in de 6 gemeenten, bij uitbreiding in de 19 gemeenten. Op dit moment worden stappen gezet om de 'gap' tussen integratie- en inburgeringsbeleid en de taalpromotie meer op elkaar af te stemmen en dat in functie van de lokale behoeften. Die tendens tot samenwerking en integrale aanpak staat los van de werking in de 'zes', maar deze gemeenten zijn bij uitstek het terrein waar taalpromotietechnieken en -methoden werden en verder kunnen worden uitgetest.

Een element dat nog niet ter sprake kwam is de **rol van de media**. Welk verhaal willen we in deze gemeenten vertellen vanuit de Vlaamse overheid. Daarbij staat de toon die in **RandKrant** wordt gehanteerd als **voorbeeld** voorop. Daarmee wordt een **statement** gemaakt van hoe in **dialog** kan worden getreden met alle bewoners en actoren.

Dimokritos Kavadias gaat verder in op de rol van de nieuwe media. *"Met de intrede van het internet vinden nieuwkomers het minder nodig om een krant te kopen en blijven zij mogelijk meer afgestemd op het land van herkomst. Ziet vzw 'de Rand' daar een uitdaging in?"*

"De werking via **sociale media** is tot nog toe beperkt gebleven. Het beleid daarrond is niet uitgesproken, noch ontwikkeld. Dat neemt niet weg dat de noodzaak van het digitale verhaal wordt ingezien, maar het belang van de **fysieke aanwezigheid** toch heel groot blijft", aldus Eddy Frans.

Een laatste vraag wordt door **Dimokritos Kavadias** aan de panelleden voorgelegd. Hoe dient het **beleid** te antwoorden op de vragen en uitdagingen die hier aan bod kwamen? Waar liggen de belangrijkste noden?

Han Vloeberghs geeft twee concrete initiatieven aan die volgens hem ondersteuning vragen: 1) de Week van de anderstalige klant: waarbij zowel **handelszaken** als **cursisten** worden bereikt, en 2) de cursussen **Nederlands op de werkvloer**. Het gebrek aan talenkennis zorgt immers nog voor een belangrijke drempel op het vlak van arbeidsmobiliteit.

Wat zou **Virginie Ravinet** veranderen mocht ze in de schoenen van Minister Crevits staan? Er wordt door het panellid gewezen op het belang van de werkingsmiddelen voor **OKAN**. Als die zouden verminderen, riskeren niet alleen vele onderwijskrachten zonder job te vallen, maar zijn er ook veel kinderen die geen **bijstand** meer krijgen bij de **taalverwerving** en ook de **begeleiding van de ouders** dreigt dan verloren te gaan. Er is geen echt alternatief, want bepaalde taken kunnen misschien elders worden opgevangen, maar de scholen staan wel het dichtst bij de betrokkenen. De financiële middelen zijn dus cruciaal. Als er meer wordt geïnvesteerd in onderwijs, kunnen scholen bijvoorbeeld kleinere klassen inrichten. Bij ouders van nieuwkomers wordt een sterke wil waargenomen om Nederlands te leren, maar vaak zijn zij bij aankomst eerst bezig met het zoeken naar gepaste huisvesting, vervolgens naar een job en dan volgt de stap naar het aanleren van de taal. **Virginie Ravinet** geeft aan hoe fier ouders na een tijdje tegen de leerkracht van hun kinderen "*goedemorgen*" komen zeggen.

Dimokritos Kavadias vraagt of een 'brede-school'werking soelaas zou brengen.

Virginie Ravinet ziet zeker positieve effecten van een dergelijk beleid. Via de scholen kan **directer** worden gewerkt, **laagdrempelig** met een grote **betrokkenheid** als resultaat.

Manu Louage zegt dat de Vlaamse overheid **tijdelijk extra middelen** inzette voor NT2-projecten en hoopt dat deze middelen **structureel** worden en nog worden uitgebreid, o.a. naar cursussen Nederlands voor analfabeten. Ook het inzetten op **oefenkansen** in de Rand, zoals Han Vloeberghs aangaf, wordt als prioriteit naar voor geschoven. Daarbij wordt gedacht aan **taalstages** die spreekvaardigheid en spreekdurf stimuleren. Dan is er ook de noodzaak voor een **zomeraanbod**. Dat bestaat niet in deze regio. Het blijkt moeilijk de scholen daarvan te overtuigen. Daarnaast is er de noodzaak aan **geïntegreerde trajecten in functie van beroepsopleidingen**. De samenwerking met de VDAB kan daarbij worden geïntensifieerd. En ten slotte wijst Manu Louage op het belang van de **positieve aanpak** in tegenstelling tot het dwingende en bestraffende beeld dat in de media vaak aan bod komt als het over de Rand gaat.

Jo Van Vaerenbergh onderstreept het belang van de ondersteuning van de lokale besturen en **lokale contexten als belangrijkste instrumenten voor een goed beleid**. Op het Vlaams niveau zijn er verschillende beleidsdomeinen bevoegd en samen dient een integrale aanpak te worden uitgewerkt om de instroom in de Vlaamse Rand op te vangen. Verschillende beleidsdomeinen, maar ook meerdere beleidsniveau's en organisaties op het terrein dienen te worden betrokken bij dit project. Onder **lokale regie** wordt idealiter een geïntegreerd aanbod uitgewerkt.

De recente PRIC-studie toonde aan dat slechts 7% van de nieuwkomers in de Rand valt onder de verplichte inburgering. Dat is dus een symbooldiscussie. Initiatieven als OKAN zijn

positief, maar bereiken enkel de buitenlandse nieuwkomers, terwijl vele anderstaligen de Belgische nationaliteit hebben. Jo Van Vaerenbergh pleit voor **schoolse en buiten-schoolse onthaalactiviteiten**, waarbij wordt ingezet op de **behoeften** en niet enkel op de 'rechthebbenden'. Het is van belang dat de nieuwkomers Nederlands leren en die taal zien als een positieve opstap naar het verenigingsleven, de gemeentelijke diensten, enz. Maar om tegemoet te komen aan de werkelijke behoeften, is een verveelvoudiging van de huidige **middelen** nodig.

In het verlengde van de integrale aanpak en samenwerking van alle actoren, wordt aangestipt dat binnenkort ook in Brussel wordt gestart met een verplichte inburgering. Ook hier liggen uitdagingen: hoe die ambities samen waarmaken?

Dimokritos Kavadias ziet dus voor- en nadelen van de nieuwe beleidsingrepen, maar ook uitdagingen.

Eddy Frans geeft aan dat inderdaad de actoren op het terrein 'de knop' zullen moeten omdraaien in functie van de **veranderende situatie en de verwachtingen** van de overheid. Alleen blijkt dit een moeilijke oefening in het licht van de **besparingen**. Vele organisaties, waaronder ook vzw 'de Rand' zitten nu aan een kritisch minimum qua financiering om een goede werking te blijven garanderen. Hij hoopt ook voldoende '**mentale**' ruimte te kunnen blijven krijgen om het positieve verhaal te kunnen blijven brengen. Het belang van die **positieve benadering** werd door alle panelleden onderstreept.

Vragen vanuit het publiek

Gentenaar, maar Brusselkenner Marc Notredame stipt aan dat Eddy Frans ("*What's in a name?*") het had over het 'Nederlandstalig' karakter van de Rand in plaats van het 'Vlaamse' karakter, wat te oubollig en nostalgisch klinkt. De vroegere aanpak "*Hier spreekt men Nederlands*" was misschien ook te paternalistisch? Hij geeft aan dat de Nederlandstaligen de taalpromotie deels in eigen handen hebben en pleit er daarom voor om meer standaardtaal te gebruiken i.p.v. de dialecten. De vraagsteller vraagt ook een reactie naar het voorstel dat vanuit bepaalde hoek in Brussel werd gelanceerd voor een facilitair regime t.o.v. het Engels, iets waarvan hij zelf geen voorstander is.

Eddy Frans kan zich deels akkoord verklaren met deze opmerkingen. Het Nederlands moet een belangrijke rol blijven spelen bij onthaalprocessen in de regio.

Luc Deconinck, burgemeester van Sint-Pieters-Leeuw deelt de bezorgdheid van Eddy Frans over het feit dat 2/3de van de Franstalige ouders in de Rand kiest voor een Franstalige Brusselse school, maar wijst ook op het feit dat sommige van deze ouders mogelijk gewoon **geen plaats** vonden in het **Nederlandstalig onderwijs**. Hij pleit er voor om het aanbod uit te breiden. Hetzelfde fenomeen doet zich voor bij de Nederlandstalige **kribbes**. Ook hier is de vraag groter dan het aantal beschikbare plaatsen.

Een tweede bedenking gaat over het gebruik van het Nederlands in **informele en formele situaties**. Uit de cijfers blijkt toch dat het Nederlands meer gesproken wordt wanneer het wordt opgelegd. Zijn conclusie is dan ook om in deze zaken zeker niet te opteren voor een versoepeling, maar integendeel het formele kader nog uit te breiden, voor zover dat mogelijk is en zonder dwingelandij. Hij parafraseert Frank Vandenbroucke: daar waar diensten worden aangeboden, kan er van de mensen iets worden teruggevraagd, meer bepaald het gebruik van het Nederlands.

Jo Van Vaerenbergh pikt in op de bemerkingen en geeft aan dat hij ook andere ervaringen heeft wanneer het gaat om de keuze voor het Franstalig onderwijs door Franstalige ouders. De instroom betreft vooral jonge gezinnen die naar de Rand verhuizen omwille van rust en veiligheid. Bij kinderen in de leeftijdsgroep tussen 11-14 jaar gebeurt de **schoolkeuze in functie van de vroegere schoolcarrière**. Bij ouders met jongere kinderen zien we een andere situatie. Daar wordt wel eerder de keuze gemaakt voor een nieuwe school in de nieuwe woonplaats en inderdaad stelt zich daar soms het **scholenprobleem**. Deze laatste groep met jonge kinderen hoeft niet overtuigd te worden van het belang van taalscholing. Zij zijn zich zeer bewust van de impact op de **tewerkstellingskansen**. Hij wijst er verder ook op dat een belangrijk deel van de instroom in de Rand ontsnapt aan initiatieven als een taalbad of inburgering, omdat deze groep niet in aanmerking komt.

Afsluitend woord

Het debat wordt hier afgerond en het woord wordt gegeven aan **Tom Dehaene**, gedeputeerde van de **Provincie Vlaams-Brabant**, mede-opdrachtgever van de studie. Hij bedankt iedereen die heeft bijgedragen tot de realisatie van het onderzoek. Het is een goede zaak dat na Brussel, nu ook de Vlaamse Rand, over een taalbarometer beschikt. Deze eerste taalbarometer is een nulmeting die ons een heel duidelijk, breed en complex beeld geeft van het taalgebruik, de taalkennis en de taalidentiteit in de Vlaamse Rand.

De Vlaamse Rand is een zeer **aantrekkelijke regio**. Ze is meertalig, en dat zal ook zo blijven. Het Nederlands handhaaft zich goed en is de meest gesproken thuistaal. Het Frans is evenwel de meest gekende taal, wat ook toe te wijzen is aan de goede taalkennis van de Nederlandstaligen.

De lijn van de provincie Vlaams-Brabant is duidelijk: de Vlaamse Rand is een meertalige omgeving maar het Nederlands is er de enige officiële taal. Iedereen is welkom en zal aangespoord worden om het Nederlands te leren en te gebruiken. Als provincie staan we hier niet alleen in: de lokale besturen, scholen, verenigingen, organisaties als de VDAB en Kind en Gezin, scholen, vzw 'de Rand' en de Vlaamse Gemeenschap spelen hier ook een belangrijke rol in.

Uit een recent behoefteonderzoek in opdracht van de provincie bij inwoners van vreemde origine is gebleken dat er een grote bereidheid is bij anderstaligen om Nederlands te leren. Dit is hoopvol voor de toekomst.

ORGANISATIE: BRIO, Documentatiecentrum Vlaamse Rand en vzw 'de Rand, met steun van de Vlaamse overheid, Coördinatie Vlaamse Rand en de Provincie Vlaams-Brabant

